

Nr 341.

Av herrar **Bengtson** och **Söderquist**, om utredning rörande statligt stöd åt konstnärligt inriktad svensk spelfilmsproduktion.

Genom det beslut, som fattades av 1951 års riksdag, att producent av svensk långfilm från och med den 1 juli samma år under en tid av fyra år framåt skulle erhålla en återbäring med 20 procent av de på sådan film belöpande statliga nöjesskatteintäkterna, skapades ett i viss mån gynnsammare utgångsläge för återupptagandet av den då nedlagda svenska filmproduktionen. Någon balans mellan filmproduktionens utgifter och inkomster åstadkoms emellertid inte, utan det statliga stödet avsåg, såsom framhölls i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, att täcka endast en del av det som genomsnitt framräknade underskottet på en filminspelning. Det produktionsbidrag från biografägarorganisationens sida, varmed man räknade i stödkalkylen, blev sedermera inte av den förutsatta storleksordningen. Därtill kommer att produktionskostnaderna även under 1951 företett en fortlöpande stegring. Den ekonomiska situationen för den svenska filmen är därför fortfarande allt annat än gynnsam.

När nu filmproduktionen sedan några månader tillbaka återupptagits, om ock med påtaglig tveksamhet och i relativt begränsad omfattning, måste man göra klart för sig, att de ekonomiska förutsättningarna för tillkomsten av konstnärligt värdefull film icke äro avsevärt bättre än vad de voro då filmstoppet satte in för nu drygt ett år sedan. Att driva en verkligt ambitiös och kvalitetsbetonad filmproduktion med det uppbåd av kvalificerade personliga och ateljémässiga insatser, som behövas därför, är fortfarande ett ekonomiskt vågspel. Häri ligger en fara för att den svenska filmens utveckling som konstform hejdas. I dagens läge får det anses helt uteslutet, att någon producent, med hänsyn till de betydande förlustriskerna, skulle våga en investering i film av konstnärligt experimentell karaktär eller ta upp ett filmuppslag, som i fråga om ämne eller idéutformning har en mera exklusiv prägel. Sannolikt är däremot, att den kommersiella inriktningen — i och för sig ofrånkomlig i en affärsmässigt bedriven verksamhet — kommer att bli helt dominerande och avsätta en mängd mer eller mindre habila men i grund och botten tämligen ligkiltiga s. k. publikfilmer.

Med detta perspektiv för ögonen synes det vara välbetänkt att snarast möjligt söka motverka filmbranschens nu rätt tydliga tendens att med en ensidig affärsmässighet eftersätta den konstnärligt värdefulla filmen. De helhjärtade positiva stödåtgärder från statens sida, som i sådant syfte äro önskvärda, böra självfallet inte uteslutande ta sikte på spelfilmen utan också på kortfilmen och dokumentärfilmen.

Vad sistnämnda slag av film angår är den f. n. så gott som helt och hållet en sak för produktionsbolagens beställningsfilmavdelningar. Det skall inte förnekas, att artistiskt framstående produktion även åstadkommits i denna ordning. De tillhöra dock undantagen. De allra flesta av dagens kortfilmer tvingas in i en utformning, som dikteras av reklamteknikers försäljningsargument eller propagandakrav och som för dem in i en slentrian fjärran från elementära pretentioner på konstnärlig halt. Detta är beklagligt, eftersom en på konstnärliga resultat syftande kortfilmsproduktion skulle kunna verka i riktning mot en konstnärlig höjning av filmproduktionen i dess helhet.

En målmedveten ekonomisk uppmuntran från statens sida av den konstnärliga filmproduktionen skulle inte blott betyda en eggelse till kraftag för dem som företräda filmproduktionens konstnärliga ansvarskänsla utan också bidra till att skapa god svensk propaganda i ordets bästa bemärkelse ute i världen. Därtill kommer svensk film att få ett internationellt saluvärde, som i någon mån skulle kunna motverka disproportionen mellan dagens stora utlägg för utländsk film — här kan upplysningsvis nämnas, att dollarutflödet genom importen av amerikansk film uppgår till ett belopp motsvarande 10 miljoner svenska kronor årligen — och de mycket obetydliga intäkterna som svensk film för närvarande kan räkna med på den utländska marknaden. Det är nämligen endast med filmer av hög konstnärlig kvalitet som den svenska filmproduktionen kan hävda sig utomlands och spränga de snäva gränser, som vårt språk eljest hänvisar den att hålla sig inom.

Ett påtagligt exempel är filmen "Fröken Julie", byggd på August Strindbergs drama, ett konstverk som med säkerhet kommer att inspela större belopp på den utländska marknaden än på den svenska. Det kan också vara värt att framhålla, att denna film utan den reklam som den fick genom att vinna den högsta utmärkelsen på filmfestivalen i Cannes 1951 aldrig hade haft möjlighet att samla den svenska publikens intresse i så hög grad som den nu har gjort. Detta är också en väsentlig sak att beakta. En statlig premiering av konstnärlig film skulle hos den stora publiken, som under vanliga förhållanden ställer sig oförstående till varje konstnärlig lyftning, väcka nyfikenheten och ambitionen att själv bilda sig en mening om filmen i fråga. Det kan vara en mycket värdefull anvisning, som kunde bli inledningen till en bättre föreståelse för andra värden än dem som nu vägleda den överväldigande delen av filmpubliken.

Under vilka former och i vilken utsträckning staten skall engagera sig i den stödverksamhet till förmån för den svenska filmens konstnärliga förkovran, som i det föregående förordats, torde icke kunna klarläggas utan närmare utredning. Klart synes emellertid vara, att det här ej kan bli tal om annan bedömning än av redan *färdiga* filmer, förslagsvis vid filmsäsongens slut, och att denna göres av en jury, innefattande representanter för förslagsvis Kungl. Maj:t, filmkritiken, filmcensuren, det allmänna kulturlivet och Svenska filmsamfundet. Ett lämpligt antal penningpriser (premier) för utdelning till de producenter, som under året framställt de konstnärligt mest värdefulla spelfilmerna, böra

stå till förfogande. Premierna kunde inom långfilmsgruppen förslagsvis variera inom en skala från 100 000 kronor till 25 000 kronor. Ett stöd i denna form skulle för vederbörande producent antingen innebära en kompensation för lidna förluster eller en uppmuntran att även i fortsättningen bemöda sig om produktionen av värdefull film. Vidare borde penningpremier å förslagsvis vardera 10 000 kronor utgå till den manuskriptförfattare respektive den regissör, fotograf och skådespelare som på sitt område gjort den förtjänstfullaste insatsen inom produktionen under det gångna filmåret. — Det sagda utesluter givetvis inte, att även andra lösningar av frågan böra övervägas vid utredningen.

Frågan om behovet av ett stöd till den konstnärliga kort- och dokumentärfilmens företrädare har uppmärksamrats av 1951 års riksdag, som i anslutning till beslutet om restitutionsstöd åt svensk långfilm begärde en utredning i ämnet på grundval av väckta motioner. I denna del inskränka vi oss till att framhålla önskvärdheten av att sagda utredning utan ytterligare dröjsmål igångsättes. Samordningssynpunkter kunna onekligen omgöras för att även den i det föregående förordade utredningen om stöd åt den konstnärliga spelfilmen anförtros samma sakkunniga som må komma att tillkallas för prövning av kortfilmens stödproblem.

Under hänvisning till det anförda få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande statligt stöd åt konstnärligt inriktad svensk spelfilmsproduktion.

Stockholm den 26 januari 1952.

Torsten Bengtson
i Danderyd.

Martin Söderquist.

Nr 342.

Av herr **Lindblom m. fl.**, om utredning rörande upprustning av forskning, undervisning och vård på de s. k. folksjukdomarnas och ålderssjukdomarnas områden.

(Lika lydande med motion i Andra kammaren, nr 476.)

Stockholm den 26 januari 1952.

E. A. Lindblom.

Sven Em. Ohlson.

Elon Andersson.

John Bergvall.

Åke Holmbäck.
